

CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII
Autoritate de stat autonomă

București, Piața Valter Mărăcineanu nr. 1-3, et. 2, tel/fax. +40-21-3126578, e-mail: support@cncd.org.ro

Operator de date cu caracter personal nr. 11375

HOTĂRÂREA NR. 117
din 10.02.2014

Dosar nr: 101/2011

Petiția nr: 1616 din data de 07.03.2011

Petent: Romani CRISS

Reclamat: Președintele României dl. Traian Băsescu

Obiect: comportament prin care reclamatul a vizat atingerea demnității și crearea unei atmosfere degradante, umilitoare și ofensatoare îndreptate împotriva romilor

I. Numele, domiciliul sau reședința părților

1.1. Numele, domiciliul sau reședința petentului

1.1.1. Romani Criss, cu sediul în București,

1.2. Numele, domiciliul sau reședința reclamatului

1.2.1. Traian Băsescu prin Administrația Prezidențială, cu domiciliul procedural în Bd-ul Geniului 1-3, Palatul Cotroceni

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

2.1. Petentul arată că prin declarațiile făcute de către Dl. Președinte Traian Băsescu în cadrul vizitei sale oficiale în Slovenia cu referire la romii nomazi aduc atingere demnității și creează o atmosferă degradantă, umilitoare și ofensatoare.

III. Procedura de citare

3.1. În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, s-a îndeplinit procedura de citare.

3.2. Părțile au fost invitate, prin **adresele cu nr. 1817/14.03.2011 respectiv 1818/14.03.2011**, la sediul C.N.C.D. pentru audieri în data de **24.03.2011**.

3.3. Procedura de citare a fost legal îndeplinită.

3.4. La audierile din data de **24.03.2011**, s-a prezentat doar petenta.

3.5. La dosar s-au depus: Punct de vedere din partea reclamatului, înregistrat sub nr. 2070/23.03.2011; Concluzii scrise din partea petentei, nr. înreg. 2270/31.03.2011; Punct de vedere din partea reclamatului cu privire la excepția de necompetență teritorială a CNCD, nr. înreg. 2618/18.04.2011; Punct de vedere din partea petentei cu privire la

excepția de necompetență teritorială a CNCD, nr. înreg. 2632/18.04.2011; Amicus Curiae din partea Centrului de Resurse Juridice, cu sediul în str. Arcului, nr. 19, sect. 2, București, nr. înreg. 2703/21.04.2011.

IV. Susținerile părților

4.1 Susținerile petentului

4.1.1. În memoriul său, înregistrat cu nr. 1616 din data de 07.03.2011, petenta sesizează Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării cu privire la comportamentul din data de 3 noiembrie 2010 al d-lui Traian Basescu, Președintele României, prin care a vizat atingerea demnității și crearea unei atmosfere degradante, umilitoare cât și ofensatoare, îndreptate împotriva romilor, cu ocazia vizitei oficiale întreprinse în Slovenia.

4.1.2. Dl Traian Băsescu face referire la romii nomazi, prezentându-i drept dificil de integrat, nedoritori de muncă și în mod tradițional infractori.

4.1.3. Mai exact, Președintele a declarat că **"mai avem o problemă care trebuie spusă și care face dificilă integrarea romilor nomazi - foarte puțini vor să muncească. Mulți dintre ei, în mod tradițional, trăiesc din ce fură. Dacă nu vom recunoaște cinstit și problemele pe care le are etnia însăși și problemele pe care le avem noi în a cunoaște etnia, nu vom găsi soluția problemei... Eu am fost primar și am oferit locuri de muncă romilor care se așezaseră la marginea Bucureștiului. Nu le-a plăcut și au plecat în altă parte. Sigur, era muncă în conformitate cu pregătirea lor - la salubritate".¹**

4.1.4. Petenta arată că declarațiile au avut caracter public, având în vedere faptul că au fost făcute reprezentanților presei și au fost ulterior preluate atât de presa din România cât și de cea internațională.

4.1.5. Petenta consideră incidente dispozițiile textelor de lege prevăzute de art.2 alin 1 și 4 și art.15 din OG 137/2000 întrucât Președintele României utilizează un limbaj prejudiciant, stereotip și rasist.

4.1.6. Președintele prezintă romii nomazi ca fiind **"dificil de integrat"** și arată că **"foarte puțini vor să muncească"**. Asemenea afirmații sunt stereotipice și prejudiciante, generalizând afirmații peiorative, la nivelul unei întregi colectivități, fără o justificare obiectivă și rezonabilă. Singura informație concretă pe care se bazează Președintele ține de o experiență personală neverificată printr-o documentare minimală a situației, în perioada în care era Primarul Capitalei.

4.1.7. Astfel, Președintele proiectează asupra unei întregi colectivități, o opinie personală neverificată și nevalidată în vreun fel, fără a mai putea vorbi despre o validare obiectivă și rezonabilă. Nu în ultimul rând, menționăm că Președintele arată că **"mulți dintre ei [romii nomazi, subl. n.], în mod tradițional, trăiesc din ce fură"**. Generalizarea la nivelul unei întregi comunități a săvârșirii unor fapte antisociale aduce un prejudiciu grav și cert comunității. Generalizarea este evidentă și are loc prin utilizarea termenilor "mulți" și "în mod tradițional", urmărindu-se acreditarea ipotezei că romii nomazii sunt "mai infractori" decât alte grupuri și faptul că furtul constituie o parte integrantă a tradiției romilor sau un obicei prezent în viața de zi cu zi a acestora.

4.1.8. În plus, petenta arată că afirmațiile susținute și continue ale președintelui că romii din România sunt nomazi sunt neadeverate. În România (și în general în Estul Europei) nu mai exista romi nomazi, aceștia fiind sedentarizați forțat în perioada comunistă. Că

lucrurile stau astfel o confirmă o serie de studii și rapoarte, dintre care menționăm raportul realizat de către o comisie girată de însuși Președintele Basescu, respectiv Raportul Comisiei Prezidențiale pentru studierea dictaturii comuniste .

4.1.9. Romii care migrează din România în Europa de Vest (la care face referire Președintele cand utilizează sintagma romi nomazi), contrar afirmațiilor Președintelui, nu trăiesc o viața nomadă. Aceștia duc o viață sedentară în România, iar cauzele migrației romilor sunt descrise de către Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, într-o cercetare din 2009. Astfel, organismul menționat a identificat două categorii de factori care determină mobilitatea romilor, „push and pull factors” - mai simplu, pe unii îi împing sărăcia și marginalizarea, iar pe alții îi atrage dorința de-a avea un trai mai bun, adică exact aceiași factori care au determinat milioane de cetățeni romani să migreze în Vest.

4.1.10. Petenta consideră că această divizare între romii nomazi (infractori și dificil de integrat) și cei sedentarizați (care sunt integrați și nu ridică astfel de probleme) nu numai că este falsă (așa cum am arătat anterior) dar este per se prejudiciantă și urmărește să creeze o falie, o ruptură, la nivelul percepției minorității romi, în sensul în care numai o anumită categorie - cea a nomazilor - este vinovată de un comportament antisocial și nu și alte categorii ale romilor.

4.1.11. O asemenea abordare conduce la stigmatizare, marginalizare și este, în mod cert, de natură să aducă prejudicii morale și de imagine având în vedere caracterul peiorativ, ofensator și jignitor al afirmațiilor Președintelui. Responsabilizarea pentru săvârșirea unor fapte antisociale (în speță furturi) nu poate fi generalizată la nivelul unei întregi categorii sociale, acest lucru fiind sancționat într-o societate democratică.

4.1.12. Se arată de către petentă că aceste afirmații au loc într-un context deosebit de dificil pentru romi, în sensul în care, începând cu anul 2007 în Europa atitudinea față de romi a devenit din ce în ce mai ostilă, mai intolerantă. Astfel, ultimii ani au adus o înmulțire exponențială a măsurilor represive, a politicilor guvernamentale rasiste, a retoricii extremiste și a atacurilor violente ale extremiștilor, îndreptate împotriva romilor.

4.1.13. În România, începând cu același an 2007, asistăm la o "avalanșă" de declarații rasiste la adresa romilor. Se reamintește că, în 2007 Președintele României s-a adresat în mod sexist și rasist unei jurnaliste, iar apoi i s-au alăturat în demersul de stigmatizare a romilor și Primul-ministru Tăriceanu, parlamentarii Vasile Dancu și Ludovic Orban, Ministrul Afacerilor Externe Baconschi, pentru a enumera numai câțiva. Așadar, această nouă declarație rasistă a Președintelui Basescu nu constituie un element de noutate, ci doar un nou episod al unei realități permanente: stigmatizarea romilor de către înalți reprezentanți ai statului român.

4.1.14. Petenta subliniază că însuși Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a reținut săvârșirea unei fapte de discriminare de către Președintele Basescu în anul 2007 și a decis sancționarea acestuia cu avertisment contravențional.

4.1.15. În opinia petentei săvârșirea faptei arătate de către domnul Basescu în calitate de Președinte al României, în cursul unei vizite oficiale într-un alt stat este de maximă gravitate. Astfel, prin comportamentul său, Președintele nu doar încalcă legea, ci dă și un semnal de toleranță ridicată față de săvârșirea faptelor de discriminare. Nu numai că Președintele are datoria de a nu comite asemenea fapte de discriminare, dar Constituția României precizează că "Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării." (art. 80, alin.I), fapt ce îl obligă să aibă chiar un rol proactiv în combaterea tuturor formelor de discriminare.

4.1.16. Ca mijloc de probă petenta invocă mai multe articole de presă pe aceeași temă

4.1.17. Petenta este de opinie că domnul Traian Basescu a încălcat flagrant prevederile ordonanței 137/2000 republicată, și totodată principiul egalității de tratament iar pe cale

de consecință, în temeiul art. 20, alin.3, solicită Consiliului National pentru Combaterea Discriminării luarea următoarelor masuri :

1. Constatarea faptei de discriminare săvârșite de Președintele României;
2. Sanționarea faptei de discriminare săvârșite de Președintele României;
3. Obligarea Președintelui României la prezentarea directă de scuze publice, în cadrul unei conferințe de presă, cu participarea a minimum trei cotidiane naționale și a două televiziuni naționale;
4. Obligarea domnului Băsescu la stabilirea unui mecanism de consultare regulată sau permanentă cu privire la problematica minorității romi și în mod special a migrației romilor.

4.2. Susținerile reclamatului

4.2.1. Prin adresa nr.2070/23.03.2011 reclamatul prin Administrația Prezidențială depune punct de vedere față de petiție prin care ridică excepția inadmisibilității ultimului capăt de cerere pe considerentul că stabilirea pentru viitor a unui mecanism de consultare, cu caracter regulat sau permanent nu are temei legal în OG 137/2000, prin raportare la conținutul limitativ al art.20 alin.3 din actul normativ.

4.2.2. Cu privire la fondul petiției partea reclamată arată că afirmația pretins discriminatorie trebuie analizată în contextul în care a fost făcută, ca răspuns la întrebarea unei jurnaliste slovene în legătură cu măsurile luate de autoritățile române în privința romilor.

4.2.3. Președintele s-a raportat în răspunsul dat la perioada în care era primar al Bucureștiului, când a oferit locuri de muncă unor romi nomazi la salubritate însă aceștia au plecat.

4.2.4. În afirmațiile sale Președintele României a subliniat că romii trebuie să-și înțeleagă propriile responsabilități în rezolvarea problemelor care îi privesc precum și faptul că situația romilor nomazi reprezintă responsabilitatea întregii Uniuni Europene pentru că obiectivul cultural al romilor nomazi este să circule din loc în loc..

4.2.5. În opinia reclamatei afirmația făcută nu reprezintă altceva decât manifestarea dreptului la opinie și la liberă exprimare, Președintele României bazându-se pe experiențe personale, drept protejat prin însăși OG 137/2000.

4.2.6. Se mai precizează că la data de 27 ianuarie 2011 Președintele României Traian Băsescu a rostit în fața Adunării Parlamentare a Consiliului Europei o alocuțiune în care susține că problematica romilor trebuie tratată sub trei aspecte, a cetățenilor aparținând unei țări, a cetățenilor europeni și a minorității etnice care nu beneficiază de atenția și protecția unui stat erudit, că România va continua eforturile de ameliorare a situației romilor și că tradițiile acestei comunități trebuie protejate și nu suprimate, stilul de viață al romilor nomazi neputând fi schimbat brutal prin măsuri coercitive.

4.2.7. Raportându-se la elementele constitutive ale faptei de discriminare așa cum este descrisă în art.2 alin.1 din OG 137/2000, partea reclamată solicită să se constate că nu există diferențieri aplicabile unor situații comparabile pe baza unuia dintre criteriile legale, care să fi avut ca efect atingerea unui drept, afirmația nefiind făcută cu scopul vădit de a aduce atingere demnității unei persoane sau grup de persoane.

4.2.8. Reclamata solicită respingerea plângerii petentei.

Amicus Curiae

4.3.1 Centrul de Resurse Juridice depune sub nr. 2703 din data de 21.04.2011 memoriu sub forma Amicus Curiae prin care se susține petiția formulată în sensul că faptele

sesizate constituie fapte de discriminare ce intră în competența directă a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării.

V. Motivele de fapt și de drept

5.1.1. În fapt, prin plângerea nr. 1616/07.03.2011, dosar nr. 101/2011, petenta sesizează presupuse fapte de discriminare săvârșite de partea reclamată prin declarațiile publice ale acesteia, realizate în cadrul conferinței de presă din data de 3 noiembrie 2010 în Slovenia. Răspunzând la o întrebare a jurnaliștilor, partea reclamată a declarat următoarele:

*"Încep cu ultima parte a întrebării dumneavoastră. Chiar dacă au fost guverne care au dat un semnal legat de o eventuală blocare a accesului României în spațiul Schengen datorită problemei romilor sau a altor probleme, legate spre exemplu de Mecanismul de Cooperare și Verificare, trebuie să vă spun că tratăm aceste afirmații doar ca pe afirmații care nu respectă chiar Tratatul de aderare între Uniunea Europeană și România. Problema accesului în spațiul Schengen este o problemă tehnică. Sunt 6 rapoarte făcute de Comisia Europeană cu privire la progresele dotării României cu cele necesare pentru a îndeplini standardele Schengen și toate sunt pozitive. Urmează un ultim raport în luna decembrie și noi credem că România îndeplinește toate condițiile pentru a deveni membru Schengen. De fapt este mult mai palpabil accesul în Schengen decât momentul intrării în Uniunea Europeană. Accesul în Schengen populația îl simte imediat, simte ușurința cu care circulă. Revenind la problema romilor, nu cred că până la urmă vreun guvern va avea ca abordare finală neintrarea României în spațiul Schengen datorită problemei romilor, ar fi și o încălcare a Tratatului. În același timp, susțin fără rezerve, ceea ce spunea și domnul Președinte mai înainte, că unu: trebuie să cunoaștem în mod real problemele romilor și doi trebuie să asigurăm acel minim legat de sănătate, de posibilitatea de a învăța și de posibilitatea de a avea un loc de muncă. Aici trebuie să vă spun un lucru esențial. Foarte mulți politicieni importanți fac o confuzie legată de romi. Nu putem vorbi despre toți romii. Cei pe care îi vedem umblând în Europa sunt romii nomazi, care provin și din România și din alte țări ale Uniunii Europene. Obiceiul lor cultural este să circule din loc în loc. România are peste un milion de romi care sunt integrați. Sunt sate de romi, sunt integrați în marile orașe. Sunt parte a societății românești. Ceea ce nu am reușit până în prezent este legat de integrarea romilor nomazi și aici trebuie să ne punem nu numai filosofic, ci și în mod practic întrebarea: vorbim de integrare sau de asimilarea romilor? Și la fel de cinstit trebuie să răspundem, pentru că a le interzice mișcarea înseamnă a le distruge unul din elementele de filon cultural al romilor nomazi. Sigur, nu este ușor să te confrunți cu problema romilor nomazi și din motive care ar însemna un început de integrare, adică asigurarea educației pentru copii, cum să o faci pentru romii nomazi? Va trebui să găsim soluții să o facem. **Dar mai avem o problemă, care de asemenea trebuie spusă. Și care face destul de dificilă integrarea romilor nomazi. Foarte puțini vor să muncească, mulți dintre ei, în mod tradițional, trăiesc din ce fură. Iar dacă nu vom recunoaște cinstit și problemele pe care le are etnia însăși și problemele pe care le avem noi în a înțelege etnia, nu vom găsi soluția problemei. Eu am fost primar și am oferit locuri de muncă romilor care se așezaseră în jurul Bucureștiului. Nu le-a plăcut. Au plecat în altă parte. Sigur, era muncă în conformitate cu pregătirea pe care o aveau, la salubritate. Deci problema romilor nomazi trebuie privită în ansamblul ei și dacă ne limităm numai la a spune ce trebuie să facem noi, dar nu și ce trebuie să facă ei, nu vom rezolva problema."***

5.1.2. Petenta apreciază că următoarea parte din declarația reclamatului este discriminatorie: *"dar mai avem o problemă, care de asemenea trebuie spusă. Și care face destul de dificilă integrarea romilor nomazi. Foarte puțini vor să muncească, mulți dintre ei, în mod tradițional, trăiesc din ce fură. Iar dacă nu vom recunoaște cinstiți și problemele pe care le are etnia însăși și problemele pe care le avem noi în a înțelege etnia, nu vom găsi soluția problemei. Eu am fost primar și am oferit locuri de muncă romilor care se așezaseră în jurul Bucureștiului. Nu le-a plăcut. Au plecat în altă parte. Sigur, era muncă în conformitate cu pregătirea pe care o aveau, la salubritate."*

5.1.3. Petenta solicită următoarele:

- constatarea faptei de discriminare săvârșite de reclamat, potrivit art. 2 alin. (1), alin. (4) și art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor faptelor de discriminare, republicată;
- sancționarea faptei de discriminare constatate potrivit celor de mai sus;
- obligarea reclamatului la prezentarea de scuze publice, în cadrul unei conferințe de presă, cu participarea minimă a trei cotidiene naționale și a două televiziuni naționale;
- obligarea reclamatului la stabilirea unui mecanism de consultare regulată sau permanentă cu privire la problematica minorității rome și în mod special a migrației romilor.

5.1.4. În ședința Colegiului director din 06.04.2011 s-a pus în dezbatere petiția iar soluționarea acesteia a fost amânată. S-a invocat din oficiu excepția de necompetență teritorială a Consiliului și s-a solicitat punctul de vedere al părților cu privire la excepția invocată.

5.1.5 Petenta prin punctul de vedere exprimat solicită respingerea excepției de necompetență teritorială și admiterea petiției pe fond, motivând că fapta sesizată a fost săvârșită doar în prima fază în afara teritoriului statului român, ulterior această declarație a fost preluată de presa din România.

5.1.6. Partea reclamată lasă la aprecierea Colegiului director soluționarea excepției de necompetență teritorială.

Prin Hotărârea nr. 175/04.02.2011, Colegiul director a admis excepția necompetenței teritoriale a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, invocată din oficiu.

5.1.7. Colegiul director reține că prin **Sentința civilă nr. 4364/27.06.2012** pronunțată de Curtea de Apel București, respectiv **Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 207/21.01.2014**, a fost anulată hotărârea inițială a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării (**Hotărârea nr. 175/04.05.2011**) prin care s-a respins excepția de necompetență teritorială a Consiliului, obligând Colegiul director să se pronunțe asupra fondului cauzei.

Opinie majoritară exprimată de Bertzi Teodora, Cazacu Ioana Liana, Haller István, Lazăr Maria, Stanciu Claudia, Vasile Alexandru Vasile:

5.1.8. Ordonanța de Guvern nr. 137/2000 privind combaterea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările ulterioare (în continuare **O.G. nr. 137/2000**), la art. 2 alin. 1 prevede: *„Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă,*

naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.”

5.1.8. Astfel se poate considera discriminare

- o diferențiere
- bazată pe un criteriu
- care atinge un drept.

5.1.9. În conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în continuare CEDO) în domeniu, diferența de tratament devine discriminare atunci când se induc distincții între situații analoage și comparabile fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă. Instanța europeană a decis în mod constant că pentru ca o asemenea încălcare să se producă „*trebuie stabilit că persoane plasate în situații analoage sau comparabile, în materie, beneficiază de un tratament preferențial și că această distincție nu-și găsește nici o justificare obiectivă sau rezonabilă*”. CEDO a apreciat prin jurisprudența sa, că statele contractante dispun de o anumită marjă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații analoage sau comparabile sunt de natură să justifice distincțiile de tratament juridic aplicate (ex.: **Fredin împotriva Suediei**, 18 februarie 1991; **Hoffman împotriva Austriei**, 23 iunie 1993, **Spadea și Scalabrino împotriva Italiei**, 28 septembrie 1995, **Stubbings și alții împotriva Regatului Unit**, 22 octombrie 1996).

5.1.10. Afirmările reclamatului se referă la romii nomazi, în comparație cu alți cetățeni ai României. Astfel se constată existența diferențierii.

5.1.11. Fapta de discriminare este determinată de existența unui criteriu. Se poate invoca orice criteriu, iar între acest criteriu și faptele imputate reclamatului trebuie să existe un raport de cauzalitate.

5.1.2. Afirmarea conform căreia romii nomazi fură în mod tradițional și nu vor să lucreze duce la crearea unei diferențieri bazate pe criteriul apartenenței etnice și a modului de viață specific unor grupuri de romi.

5.1.13. Dreptul atins este cel al dreptului la demnitate, garantat inclusiv de **Constituția României**, prin art. 1 alin. 3.

5.1.14. În concluzie afirmațiile care fac obiectul cauzei reprezintă o deosebire, pe bază de rasă (naționalitate, etnie) și mod de viață tradițional (care se include în categoria „orice alt criteriu”), care are ca efect restrângerea exercitării dreptului la demnitate, ceea ce reprezintă discriminare conform art. 2 alin. 1 al **O.G. nr. 137/2000**.

5.1.15. Cu privire la dreptul la demnitate, **O.G. nr. 137/2000**, republicată, prevede: „*Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intra sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui*

grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.”

5.1.16. Prin declarațiile sale reclamatul afirmă că romii nomazi nu vor să muncească și fură. Totodată singura posibilitate de a-i angaja (conform pregătirii lor) este la salubritate.

5.1.17. Reclamatul ignoră prin afirmații situația istorică și actuală a romilor din România. Ținuți în robie pe teritoriul vechiului Regat, romii nu puteau avea o viață tradițional nomadă, cu excepția celor din Transilvania. Dezrobirea romilor s-a produs abia în a doua parte a secolului al XIX-lea, fără însă să se ofere condiții de viață celor eliberați (nu au beneficiat, spre exemplu, de terenuri agricole). Astfel romii din România au fost obligați să înceapă o viață nomadă, nu pentru a fura, ci pentru a supraviețui. Spre exemplu grupul de rom al spoitorilor își câștiga existența mergând din sat în sat, oferindu-și serviciile localnicilor. La mijlocul secolului al XX-lea romii din România au fost din nou sedentarizați, fenomenul migrării apărând nu ca o necesitate tradițională, ci ca o necesitate vitală. Retrocedarea terenurilor agricole a lăsat romii din sate fără sursă de viață, iar închiderea fabricilor a creat zeci de mii de șomeri în rândul romilor din mediul urban. Nu doar romii au devenit „nomazi fără voie”: milioane de români își câștigă existența în afara granițelor României. A afirma că unii dintre ei sunt cinștiți și muncitori, iar alții (romii nomazi) hoți și leneși, punând aceste afirmații în conetextul eșecului politicii românești de a obține integrarea în spațiul Schengen, în mod evident duce la crearea unui cadru intimidant, ostil și degradant la adresa romilor nomazi, pe criteriul apartenenței etnice și a modului de viață specific unor grupuri de romi. În mod constant Colegiul director s-a pronunțat în sensul că atribuirea unui comportament antisocial unor comunități etnice reprezintă hărțuire și încălcă dreptul la demnitate.

5.1.18. Reclamatul, având un comportament manifestat în public, care a vizat atingerea demnității, a creat o atmosferă ostilă, degradantă, umilitoare la adresa romilor nomazi, a încălcat dreptul la demnitate a acestei comunități, conform art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**.

5.1.19. Având în vedere natura cauzei, trebuie analizată limita dintre dreptul la demnitate și libertatea de exprimare.

5.1.20. Libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Atât conform legislației din România cât și în conformitate cu **Convenția europeană a drepturilor omului**, acest drept nu numai că poate, dar chiar trebuie să fie restrâns. Privind libertatea de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului analizează trei aspecte:

1. legalitatea restrângerii, și anume existența unei baze legale interne (arătând că prevederea nu trebuie neapărat să îmbrace forma unei legi scrise), și calitatea normei juridice (legea trebuie să fie accesibilă, precisă și previzibilă în așa fel încât să se înțeleagă restrângerea în mod clar, totodată trebuie să permită estimarea consecințelor faptelor contrare legii);
2. legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de **Convenție** (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);
3. necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

5.1.21. Legalitatea restrângerii se regăsește în art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată în **Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 99/8.II.2007**.

5.1.22. Legitimitatea este dată de necesitatea protejării drepturilor altuia. Dreptul la demnitate este garantat și prin art. 1 alin. 3 al **Constituției României** („România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989 și sunt garantate”). Art. 30 alin. 6 al **Constituției României** arată că „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei nici dreptul la propria imagine”, motiv pentru care Curtea Constituțională a României, prin **Decizia nr. 62 din 18.01.2007**, a anulat abrogarea insultei și calomniei din **Codul penal al României**, pe considerentul că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme: „Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art. 205 și, respectiv, art. 206 din Codul penal, îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit — simpli cetățeni, oameni politici, ziariști etc. —, faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția de facto a celor ofensați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art.1 alin.(3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme.”

5.1.23. Privind necesitatea limitării dreptului de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare CEDO) a elaborat următorul set de principii:

- a) libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale societății democratice, și una dintre condițiile de bază ale progresului societății și ale autorealizării individuale (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 52; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/i; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/i; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie

1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 27; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 51; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 69; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 37);

- b) libertatea de exprimare nu vizează doar informațiile sau ideile primite favorabil sau considerate a fi inofensive sau indiferente, ci și cele care ofensează, șochează sau incomodează statul sau orice parte a populației; acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și înțelegerii, fără de care nu poate exista o societate democratică; libertatea de exprimare are și excepții, dar care trebuie interpretate în mod strict, iar necesitatea oricărei restrângerii trebuie stabilite în mod convingător (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/ii; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/i; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39/i; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 69; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 27);
- c) exercitarea libertății de exprimare comportă obligații și responsabilități (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979); astfel, între altele, în contextul opiniilor religioase și credințelor este legitimat să se includă obligația de a evita pe cât se poate expresii care, în mod gratuit, ofensează pe alții, profanează sau care reprezintă o ingerință în drepturile lor, care astfel nu contribuie la orice formă de dezbatere publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane; statele au o marjă de apreciere când reglementează libertatea de exprimare în relație cu afirmații care ofensează convingerile personale, în special cele morale sau religioase (**OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 52; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 37);
- d) în cazul moralității nu este posibil să se ajungă la un concept uniform european privind semnificația religiei în societate; chiar și în interiorul unui stat pot exista variații ale conceptului; prin urmare nu este posibil să se ajungă la o definiție comprehensivă privind ce reprezintă o limitare permisibilă a libertății

de exprimare dacă exprimarea se îndreaptă împotriva sentimentului religios al altora; o marjă de apreciere trebuie lăsată prin urmare autorităților naționale în a stabili necesitatea unei astfel de limitări; această situație însă nu exclude o supervizare din partea CEDO (**OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 50; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 58);

- e) îndatoririle și responsabilitățile legate de exercitarea libertății de exprimare au o semnificație specială în situații de conflict sau de tensiuni, o grijă particulară trebuie manifestată față de vehicularea prin presă a limbajului urii sau a promovării violenței (**SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 63; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 60; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 42)
- f) toleranța și respectarea demnității umane constituie fundamentul democrației și societății pluraliste, prin urmare este necesar ca în societățile democratice să se sancționeze sau chiar să se prevină orice formă de expresii care diseminează, incită, promovează sau justifică ura bazată pe intoleranță, cu condiția ca orice formalitate, condiție, restricție sau amendă impusă să fie proporțională cu legitimitatea invocată (**GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 40);
- g) art. 17 al **Convenției** previne ca grupurile totalitare sau persoanele care incită la ură rasială să exploateze în propriul interes principiile enunțate, întrucât scopul acestor grupări este de a distruge drepturile și libertățile; această prevedere se referă și la activitățile politice (**GLIMMERVEEN și HAGENBEEK împotriva OLANDEI**, 8348/78 și 8406/78, 11 octombrie 1979; **OHENSBERGER împotriva AUSTRIEI**, nr. 21318/93, 2 septembrie 1994);
- h) abuzul cu libertatea de exprimare nu este compatibil cu democrația și drepturile omului, încalcă drepturile altora (**WITZSCH împotriva GERMANIEI**, nr. 7485/03, 13 decembrie 2005);
- i) anumite expresii concrete reprezintă un limbaj al urii, care pot insulta indivizi sau grupuri de persoane, iar aceste expresii nu se bucură de protecția articolului 10 al **Convenției** (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 35; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 41);
- j) atacurile vehemente împotriva grupurilor religioase sau etnice sunt incompatibile cu valorile proclamate și garantate de Convenție, și anume toleranța, pacea socială și nediscriminarea (**NORWOOD împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 23131/03, 16 noiembrie 2004, **IVANOV împotriva RUSIEI**, nr. 35222/04, 20 februarie 2007);
- k) se poate invoca necesitatea restrângerii libertății de exprimare în situația în care există o nevoie publică urgentă; statele au o anumită marjă de apreciere privind existența nevoii, dar această apreciere se completează cu supervizarea europeană atât a legislației cât și a modului de aplicare al legislației de instanțele independente; CEDO este împuternicit să ofere interpretarea în ce măsură restricția sau sancționarea este reconciliabilă cu libertatea de exprimare (**HANDYSIDE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 5493/72, 7 decembrie 1976, § 49; **LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 39; **OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 50; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 53; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 52; **LEHIDEUX și ISORNI împotriva FRANȚEI**, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, § 51; **FRESSOZ și ROIRE**

împotriva FRANȚEI [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **CEYLAN împotriva TURCIEI** [Marea Cameră], nr. 23556/94, 8 iulie 1999, § 74; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și nr. 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 57/iii; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/ii; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **NEWS VERLAGS GMBH & CoKG împotriva AUSTRIEI**, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, § 52; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 53; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 53; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 71; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 29-30; **GÜNDÜZ împotriva TURCIEI**, nr. 35071/97, 4 decembrie 2003, § 38);

l) în exercitarea supervizării, CEDO analizează atât conținutul cât și contextul afirmațiilor în cauză; restrângerea trebuie să fie proporțională cu legitimitatea restrângerii, autoritățile trebuie să justifice relevanța și suficiența lor (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 52; **LEHIDEUX și ISORNI împotriva FRANȚEI**, nr. 55/1997/839/1047, 23 septembrie 1998, § 51; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **ERDOĞDU și INCE împotriva TURCIEI**, nr. 25067/94 și 25068/94, 8 iulie 1999, § 47; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 54; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 43/iii; **ÖZTÜRK împotriva Turciei** [Marea Cameră], nr. 22479/93, 28 septembrie 1999, § 64; **NILSEN și JOHNSEN împotriva NORVEGIEI** [Marea Cameră], nr. 23118/93, 25 noiembrie 1999, § 43; **NEWS VERLAGS GMBH & CoKG împotriva AUSTRIEI**, nr. 31457/96, 11 ianuarie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39); trebuie să existe o proporționalitate între impactul afirmației sancționate și sancțiune (**LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 40; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 50; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 39); orice formalitate, condiție, restricție sau penalitate impusă, considerată a fi necesară într-o societate democratică pentru sancționarea sau chiar prevenirea atacurilor indecente asupra obiectelor venerației religioase trebuie să fie proporțională cu scopul legitim urmărit (**OTTO-PREMIINGER-INSTITUTE împotriva AUSTRIEI**, nr. 13470/87, 20 septembrie 1994, § 49);

m) **Convenția** nu lasă prea mult spațiu restricțiilor în domeniul discursurilor politice sau discursurilor care ating interesul general; permisivitatea privind criticile față de guvern trebuie să fie mai pronunțată decât privind cetățeni privați, chiar și politicieni; într-un sistem democratic acțiunile guvernului trebuie urmărite îndeaproape nu doar de către autoritățile legislative și judiciare, dar și de opinia publică; poziția dominantă ce ocupă guvernul îi recomandă să nu utilizeze sancțiunile penale, întrucât are alte posibilități de a răspunde la atacuri și critici injuste; autorităților competente ale statului rămân suficiente

posibilități de a adopta, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri de sancționare adecvate fără ca acestea să devină excesive; totuși în situația în care afirmațiile incită la violență împotriva unor persoane sau oficiali ori împotriva unui segment al societății, autoritățile statului se bucură de o apreciere mai largă când examinează necesitatea restrângerii libertății de exprimare (**CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **WINGROVE împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 19/1995/525/611, 25 noiembrie 1996, § 58; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 54; **GERGER împotriva TURCIEI**, nr. 24919/94, 8 iulie 1999, § 46; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 60; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 61; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 57; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 46; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 62; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 40; **İBRAHİM AKSOY împotriva TURCIEI**, nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97, 10 octombrie 2000, § 52; **E.K. împotriva TURCIEI**, nr. 28496/95, 7 februarie 2002, § 70; **KARKIN împotriva TURCIEI**, nr. 43928/98, 23 septembrie 2003, § 28);

- n) libertatea de exprimare are o importanță specială pentru politicieni sau persoanele alese ca reprezentanții unui electorat, care trebuie să-și atragă atenția asupra preocupării lor; limitarea libertății de exprimare pentru un politician aflat în opoziție sau pentru un parlamentar, solicită un examen mai temeinic din partea CEDO (**CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 46);
- o) fără dubii, libertatea discursului politic nu este absolut prin natura sa, statele pot introduce restricții și sancțiuni, CEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare (**INCAL împotriva TURCIEI**, nr. 41/1997/825/1031, 9 iunie 1998, § 53)
- p) presa joacă un rol esențial într-o societate democratică; deși nu trebuie să treacă de anumite limite, cum ar fi privind securitatea națională, integritatea teritorială, amenințarea cu violență, prevenirea dezordinii și criminalității, respectarea reputației și drepturilor altora, necesitatea de a preveni transmiterea unor informații confidențiale, are sarcina de a oferi — într-o manieră conformă cu obligațiile și responsabilitățile sale — informații și idei de interes public, în particular în chestiuni politice, inclusiv cele care divid societatea dar și cele care prezintă justiția; libertatea presei reprezintă unul din cele mai bune posibilități de a crea o opinie privind ideile și atitudinile liderilor politici; libertatea jurnalistică acoperă posibila recurgere la un grad de exagerare, chiar și provocare (**LINGENS împotriva AUSTRIEI**, nr. 9815/82, 8 iulie 1986, § 41-42; **CASTELLS împotriva SPANIEI**, nr. 11798/85, 23 aprilie 1992, § 42; **DE HAES și GIJSELS împotriva BELGIEI**, nr. 19983/92, 24 februarie 1997, § 37; **FRESSOZ și ROIRE împotriva FRANȚEI** [Marea Cameră], nr. 29183/95, 21 ianuarie 1999, § 45; **SÜREK și ÖZDEMİR împotriva TURCIEI**, nr. 23927/94 și nr. 24277/94, 8 iulie 1999, § 58; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 1**, nr. 26682/95, 8 iulie 1999, § 59; **SÜREK împotriva TURCIEI NR. 4**, nr. 24762/94, 8 iulie 1999, § 55; **OKÇUOĞLU împotriva TURCIEI**, nr. 24246/94, 8 iulie 1999, § 44; **ERDOĞDU împotriva TURCIEI**, nr. 25723/94, 15 iunie 2000, § 52; **ŞENER împotriva TURCIEI**, nr. 26680/95, 18 iulie 2000, § 41);
- q) presa nu are doar dreptul ci și obligația de a prezenta informații de interes public conform dreptului publicului de a primi aceste informații (**JERSILD**

împotriva DANEMARCEI [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);

- r) nu se protejează doar informația în sine, dar și forma prin care se aduce la cunoștința opiniei publice (**JERSILD împotriva DANEMARCEI** [Marea Cameră], nr. 15890/89, 23 septembrie 1994, § 31);
- s) stabilirea pedepselor este în principiu de competența instanțelor naționale, CEDO consideră totuși că aplicarea pedepsei închisorii pentru o infracțiune în domeniul presei nu este compatibilă cu libertatea de exprimare a jurnaliștilor, decât în circumstanțe excepționale, mai ales atunci când au fost grav afectate alte drepturi fundamentale, ca de exemplu în cazul utilizării limbajului urii sau incitării la violență (**CUMPĂNĂ ȘI MAZĂRE împotriva ROMÂNIEI**, nr. 33348/96, 17 decembrie 2004, § 115);
- t) principiile privind libertatea de exprimare vizează și funcționarii publici, deși este legitimat ca statul să impună față de ei obligația discreției, ținând cont de statutul lor special (**AHMED ȘI alții împotriva REGATULUI UNIT**, nr. 65/1997/849/1056, 2 septembrie 1998, § 56).

5.1.24. Acest set de principii trebuie considerat ca fiind un întreg, limita dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitate nu poate fi analizat doar în contextul unora dintre aceste principii, omițându-le pe celelalte.

5.1.25. Cum arată aceste principii, nici politicienii nu au libertate absolută de exprimare (lit. o), iar o atenție deosebită trebuie acordată unor elemente sensibile, cum ar fi apartenența etnică (lit. j). În principal, o declarație este protejată dacă nu ofensează gratuit ci contribuie la orice formă de dezbateră publică capabilă de a duce la un progres al relațiilor umane (lit. c). Cum se observă, declarația care face obiectul petiției nu are un astfel de caracter. Afirmatia reclamatului este lipsită de orice element de adevăr, chiar analizând situația romilor în context european și nu național. Romii din Europa și-au dezvoltat o viață nomadă nu pentru a fura, ci datorită naturii meseriilor tradiționale. Spre exemplu ursarii erau circari, iar meseria de circar impune, și în secolul XXI, o viață nomadă. Spoitorii reparau cratițele și alte vase de bucătărie; în momentul în care au terminat activitatea într-o comunitate erau forțați prin natura muncii să meargă într-o altă comunitate. Totodată și atitudinea de marginalizare a romilor, interzicerea stabilirii lor în comunități nerome a avut ca efect păstrarea vieții nomade. Este regretabil faptul că Președintele României, care are un consilier pe minorități, plătit din bani publici, să nu aibă cunoștințe minime privind istoria și tradițiile romilor. Altfel ar fi știut aceste aspecte, și ar fi știut și faptul că romii din România au fost în robie până aproape de sfârșitul secolului XIX, prin urmare nu puteau dezvolta o viață nomadă tradițională, iar în perioada comunistă nomadismul a fost interzis. Având în vedere aceste fapte istorice, în mod evident afirmația este complet falsă și are natură rasistă.

5.1.26. În concluzie, fapta prezentată în petiție reprezintă discriminare conform art. 2 alin. 1 și încălcarea dreptului la demnitate conform art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată.

5.1.27. În momentul comiterii faptei Art. 26 alin. 1 al **O.G. nr. 137/2000** stabilea: „*Contravențiunile prevăzute la art. 2 alin. (5) și (7), art. 5-8, art. 10, art. 11 alin. (1), (3) și (6), art. 12, art. 13 alin. (1), art. 14 și 15 se sancționează cu amendă de la 400 lei la 4.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă de la 600 lei la 8.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate.*”

5.1.28. Colegiul director decide aplicarea unei amenzi contravenționale în valoare de 600 lei, având în vedere următoarele aspecte:

- discriminarea a vizat o comunitate, nu o persoană fizică;
- discriminarea a fost produsă de o persoană cu funcții importante în stat, care ar trebui să promoveze o politică de respectare a drepturilor omului și care, conform jurământului depus, are obligația de a apăra democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, nu să le calce în picioare;
- discriminarea rasială este o formă extrem de gravă de discriminare, care, conform jurisprudenței CEDO, afectează inclusiv dreptul la tratament uman;
- directivele Uniunii Europene în domeniu (ex. **Directiva Consiliului 2000/43/CE**, prin art. 15) și jurisprudența Curții Europene de Justiție solicită statelor membre Uniunii Europene aplicarea de sancțiuni efective, proporționale și descurajante;
- aplicarea unei sancțiuni prea mari pentru o afirmație pe de o parte poate reprezenta o limitare excesivă a libertății de exprimare, pe de altă parte nu reprezintă o faptă atât de gravă cum ar fi, spre exemplu, segregarea școlară sau neangajarea din motive rasiale
- fapta a fost comisă în anul 2010, astfel sancțiunea nu produce acele efecte pe care le-ar fi produs dacă ar fi fost aplicate la scurt timp după comiterea lor;
- având în vedere publicitatea care va fi acordată cauzei, datorită calității reclamatului, chiar și o sancțiune limitată poate fi descurajantă atât pentru el, cât și pentru alți politicieni.

- Motivarea opiniei majoritare a fost întocmită de Haller István

Opinie separată exprimată de Asztalos Csaba Ferenc și Panfile Anamaria

5.2.1. În dezacord cu opinia majoritară, considerăm că declarațiile obiect al petiției se încadrează în limitele libertății de exprimare, neimpunându-se limitarea acestui drept prin ingerința statului.

Astfel, petenta sesizează presupuse fapte de discriminare săvârșite de partea reclamată prin declarațiile publice ale acesteia, realizate în cadrul conferinței de presă din data de 3 noiembrie 2010 în Slovenia. Răspunzând la o întrebare a jurnaliștilor, partea reclamată a declarat următoarele:

”Încep cu ultima parte a întrebării dumneavoastră. Chiar dacă au fost guverne care au dat un semnal legat de o eventuală blocare a accesului României în spațiul Schengen datorită problemei romilor sau a altor probleme, legate spre exemplu de Mecanismul de Cooperare și Verificare, trebuie să vă spun că tratăm aceste afirmații doar ca pe afirmații care nu respectă chiar Tratatul de aderare între Uniunea Europeană și România. Problema accesului în spațiul Schengen este o problemă tehnică. Sunt 6 rapoarte făcute de Comisia Europeană cu privire la progresele dotării României cu cele necesare pentru a îndeplini standardele Schengen și toate sunt pozitive. Urmează un ultim raport în luna decembrie și noi credem că România îndeplinește toate condițiile pentru a deveni membru Schengen. De fapt este mult mai palpabil accesul în Schengen decât momentul intrării în Uniunea Europeană. Populația simte imediat accesul în Schengen, simte ușurința cu care circulă.

Venind la problema romilor, nu cred că până la urmă vreun guvern va avea ca abordare finală neintrarea României în spațiul Schengen datorită problemei romilor, ar fi și o încălcare a Tratatului. În același timp, susțin fără rezerve, ceea ce spunea și domnul Președinte mai înainte, că unu: trebuie să cunoaștem în mod real problemele romilor și doi trebuie să asigurăm acel minim legat de sănătate, de posibilitatea de a învăța și de posibilitatea de a avea un loc de muncă.

Aici trebuie să vă spun un lucru esențial. Foarte mulți politicieni importanți fac o confuzie legată de romi. Nu putem vorbi despre toți romii. Cei pe care îi vedem umblând în Europa sunt romii nomazi, care provin și din România și din alte țări ale Uniunii Europene. Obiceiul lor cultural este să circule din loc în loc. România are peste un milion de romi care sunt integrați. Sunt sate de romi, sunt integrați în marile orașe. Sunt parte a societății românești.

Ceea ce nu am reușit până în prezent este legat de integrarea romilor nomazi și aici trebuie să ne punem nu numai filosofic, ci și în mod practic întrebarea: vorbim de integrare sau de asimilarea romilor? Și la fel de cinstit trebuie să răspundem, pentru că a le interzice mișcarea înseamnă a le distruge unul din elementele de filon cultural al romilor nomazi. Sigur, nu este ușor să te confrunți cu problema romilor nomazi și din motive care ar însemna un început de integrare, adică asigurarea educației pentru copii, cum să o faci pentru romii nomazi? Va trebui să găsim soluții să o facem. Dar mai avem o problemă, care de asemenea trebuie spusă. Și care face destul de dificilă integrarea romilor nomazi. Foarte puțini vor să muncească, mulți dintre ei, în mod tradițional, trăiesc din ce fură. Iar dacă nu vom recunoaște cinstit și problemele pe care le are etnia însăși și problemele pe care le avem noi în a înțelege etnia, nu vom găsi soluția problemei. Eu am fost primar și am oferit locuri de muncă romilor care se așezaseră în jurul Bucureștiului. Nu le-a plăcut. Au plecat în altă parte. Sigur, era muncă în conformitate cu pregătirea pe care o aveau, la salubritate. Deci problema romilor nomazi trebuie privită în ansamblul ei și dacă ne limităm numai la a spune ce trebuie să facem noi, dar nu și ce trebuie să facă ei, nu vom rezolva problema.”

5.2.2. Petenta apreciază că următoarea parte din declarația reclamatului este discriminatorie: ”dar mai avem o problemă, care de asemenea trebuie spusă. Și care face destul de dificilă integrarea romilor nomazi. Foarte puțini vor să muncească, mulți dintre ei, în mod tradițional, trăiesc din ce fură. Iar dacă nu vom recunoaște cinstit și problemele pe care le are etnia însăși și problemele pe care le avem noi în a înțelege etnia, nu vom găsi soluția problemei. Eu am fost primar și am oferit locuri de muncă romilor care se așezaseră în jurul Bucureștiului. Nu le-a plăcut. Au plecat în altă parte. Sigur, era muncă în conformitate cu pregătirea pe care o aveau, la salubritate.”

5.2.3. În soluționarea prezentei petiții apreciem că sunt incidente următoarele texte de lege:

- art. 10 și art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale;
- art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția României, revizuită în 2003;
- art. 2 alin. (1), art. 2 alin. (8) și art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. 137/2000).

5.2.4. Prin prezentul test dovedim că în acest caz nu s-a depășit limita libertății de exprimare și în consecință nu se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri

proporționale cu scopul urmărit, respectiv a unei sancțiuni contravenționale. Spre deosebire de opinia majoritară, **demersul va avea în vedere întreaga declarație a reclamatului, nu doar partea preluată de presă și sesizată de petentă.**

5.2.5. Potrivit jursiprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- **să fie prevăzută de lege** (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),

- **să urmărească un scop legitim,**

- **să fie necesară într-o societate democratică** (în acest caz analiza vizează faptul dacă declarație conține elemente de incitare la ură rasială și crearea unei atmosfere ostile, umilitoare și degradante la adresa minorității rome, faptă ce impune protecția demnității umane a cetățenilor vizați) și

- **să fie proporțională cu scopul urmărit** (Corneliu Bârsan, *Convenția europeană a drepturilor omului*, vol. I. Ed. C.H. Beck, București, 2005, p. 769-801).

Prima cerință cea a **existenței unei prevederi legale** care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 15 din O.G. 137/2000. Totuși, apreciem că acest text de lege trebuie coroborat cu art. 2. alin. (8) din O.G. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciam că **ambele texte normative sunt previzibile și accesibile**, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

5.2.6. Petentul consideră că prin astfel de exprimări din partea unui demnitar al statului se aduce atingere demnității umane a cetățenilor români aparținând comunității rome prin stigmatizarea, crearea unei atmosfere ostile, degradante și umilitoare la adresa acestora. Din solicitarea petentului reiese că **scopul legitim urmărit** de o eventuală ingerință a statului prin constatarea și sancționarea declarației reclamatului, ca fiind o faptă de discriminare este protecția demnității umane a cetățenilor aparținând minorității rome. Considerăm că protecția cetățenilor aparținând minorității rome constituie un scop legitim dar **trebuie să apreciem dacă declarația în speță încalcă dreptul la demnitate sau se încadrează în limitele libertății de exprimare.**

Necesitatea ingerinței

În acest demers, analizăm dacă există motive „relevante și suficiente” care să justifice ingerința în libertatea de exprimare din perspectiva unei „nevoi imperioase” („pressing social need”).

Identificarea unei „nevoi imperioase”, respectiv necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită într-o manieră convingătoare, iar **autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei “nevoi imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere.**

Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare

În scopul de a determina dacă declarația în cauză constituie un act de instigare la ură, vom examina următoarele: **obiectivul urmărit de reclamat, conținutul declarației, contextul în care a avut loc și rolul în societate al persoanei, autor al afirmației.**

Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare

În scopul de a determina dacă declarația obiect al prezentei autosesizări constituie un discurs de ură, Colegiul va examina: **obiectivul urmărit de reclamat, conținutul declarației, contextul în care a avut loc și rolul în societate al persoanei, autor al afirmației.**

Obiectivul urmărit de reclamat

Obiectivul urmărit de reclamat este important: a dorit acesta să disemineze opinii rasiste sau a urmărit să informeze publicul asupra unui subiect de interes public (vezi *Jersild v. Denmark*, par. 33)? Raportat la speță, suntem în prezența unei conferințe de presă a reclamatului, președintele României, în cadrul unei vizite oficiale în Slovenia. La întrebarea unui jurnalist cu privire la dificultățile legate de integrarea în spațiul Schengen a României a fost adusă în discuție situația comunității romi ca motiv de invocare de state ale Uniunii Europene pentru întârzierea acceptării României în spațiul Schengen. Răspunzând la această întrebare reclamatul pune în discuție un subiect de interes general atât în societatea din România dar și la nivelul Uniunii Europene, cea a situației cetățenilor români aparținând comunității romi, atât a celor din România, cât și a celor care trăiesc în alte state ale Uniunii Europene.

Obiectivul declarației părții reclamate a fost să informeze opinia publică din Uniunea Europeană și propriul electorat cu privire la poziția oficială a statului al cărui președinte este, în chestiunea procesului de integrare a României în spațiul Schengen. Întrebarea jurnaliștilor a vizat expres situația comunităților de romi ca parte a dosarului integrării României în Schengen, subiectul nefiind introdus în conferința de presă de reclamat. Partea reclamată nu a urmărit să disemineze opinii rasiste, ci a exprimat un punct de vedere oficial cu privire la un subiect de interes public aflat pe agenda dezbaterilor zilnice.

Sub acest aspect, în speța de față nu se impune interferența statului în limitarea libertății de exprimare, **partea reclamată a urmărit să informeze opinia publică cu privire la un subiect de maxim interes public. Nu putem să reținem o intenție de diseminare a unor atitudini rasiste împotriva cetățenilor aparținând minorităților romi.**

Conținutul declarației

Potrivit conținutului ei, declarația este una politică, o poziție într-un subiect de maxim interes public: situația minorității romi la nivel european, în contextul integrării României în spațiul Schengen. Or, jurisprudența CEDO admite cu greu limitări ale libertății de exprimare în sfera declarațiilor politice în chestiuni de interes public, arătând că există un „scop redus pentru restricții ale libertății de exprimare” (*Ebakan v. Turkey*, par. 55).

În răspunsul său, reclamatul face o distincție în cadrul comunității romilor, arătând există o confuzie în privința comunității, marea parte a acestora fiind integrați în societate și că nu toți se confruntă cu dificultăți sociale și economice, de integrare, ci doar unii. În acest sens, reclamatul face referire la romii nomazi față de care exprimă necesitatea de a identifica soluții în concordanță cu dreptul la păstrarea identității acestor persoane dar și cu necesitatea de a le asigura standarde minime de viață, adică de a fi integrați în societate.

În abordarea acestei „dileme”, reclamatul arată că în privința romilor nomazi, **„foarte puțini vor să muncească, mulți dintre ei, în mod tradițional, trăiesc din ce fură”.**

Reclamatul prezintă o experiență personală, anterioară, când a ocupat funcția de primar general al Bucureștiului și când a încercat să abordeze problema romilor care trăiau la marginea Bucureștiului temporar.

Reținem că reclamatul, președinte al României, pune în discuție un subiect de interes general pentru societatea din România și face aprecieri personale cu privire la acestea. Chiar dacă admitem potrivit celor exprimate de petent, că reclamatul face o confuzie în privința romilor nomazi, constatăm că reclamatul pune în discuție situația socială, economică și culturală a acelor cetățeni români de etnie româ care nu au o locuință stabilă, trăiesc în tabere improvizate și se confruntă cu probleme în asigurarea resurselor minime și decente de trai, respectiv sunt victime ale unei marginalizări sociale profunde.

Față de aceste persoane, cetățeni români aparținând comunității rome, președintele operează cu un stereotip negativ, în sensul în care generalizează o faptă reprobabilă a unei persoane la un grup de persoane, atunci când afirmă că **"mulți dintre ei, în mod tradițional, trăiesc din ce fură"**. Reclamatul consideră că imposibilitatea asigurării surselor de trai conduce la săvârșirea de fapte reprobabile.

Constatăm că în declarația supusă analizei nu există o generalizare de la un caz particular la întreaga comunitate a cetățenilor români aparținând etniei rome, ci doar cu privire la o parte (mulți) din grupul romilor identificați de reclamat ca fiind nomazi.

Generalizarea privind romii nomazi ("mulți dintre ei,") este una gratuită, poate să ofenseze membrii acestei comunități, nu a fost necesară în exprimarea poziției publice în raport cu subiectul în dezbatere, totuși, declarația nu atinge o limită prin care să se încalce un alt drept fundamental **într-o măsură atât de gravă**, încât dreptul la libertatea de exprimare să devină secundar.

De asemenea, în răspunsul din conferința de presă **nu există niciun element de incitare** împotriva cetățenilor români aparținând minorității rome (a se vedea lipsa elementului de incitare în testul limitei libertății de exprimare în Surek și Ozdemri vs. Turcia, Karatas vs. Turcia, Oberschlick-Austria și Nilse – Johnsen vs. Norvegia – CEDO).

Contextul în care a avut loc declarația

Declarația a survenit în contextul existenței unei dezbateri publice intense, naționale și europene, privitoare la: condiția socială și economică a romilor în statele din Europa, la problemele cu care se confruntă statele Uniunii Europene în gestionarea grupurilor vulnerabile, în acest caz romii, sosite pe teritoriul lor din alte state, la tensiunile ivite în relația dintre comunitățile de romi și cetățeni majoritari și la respectarea drepturilor omului în cazul acestor comunități. Situația comunităților de romi, grupuri vulnerabile, sosite pe teritoriul unor state ale Uniunii Europene din alte state membre a generat o serie de dezbateri publice și solicitări exprese din partea Uniunii Europene către România și alte state de origine a romilor să implementeze politici publice efective de integrare a acestor comunități. În cadrul acestor dezbateri publice s-a formulat opinia potrivit căreia, statele UE condiționează primirea României și Bulgariei în spațiul Schengen de integrarea efectivă a comunităților de romi.

Președintele României, parta reclamată, se afla într-o vizită oficială într-un alt stat, pe agenda discuțiilor bilaterale aflându-se și obținerea sprijinului statului vizitat pentru acceptarea României în spațiul Schengen din UE.

Rolul în societate a persoanei, autor al afirmației

Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare, rolul, poziția autorului declarației supusă controlului este determinantă. În cazul de față analizăm declarația unei persoane care ocupă cea mai înaltă funcție de demnitate din stat, cea de președinte. Din perspectiva analizei limitelor libertății de exprimare, această calitate poate fi asemănată cu cea a oamenilor politici sau a funcționarilor publici. Acest rol al reclamatului are importanță din perspectiva caracterului fundamental **jocului liber al dezbaterii politice într-o societate democratică.**

Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană dar în mod deosebit **are un caracter indispensabil pentru persoanele alese în funcții de demnitate publică, pentru partidele politice și pentru membrii acestora**, deoarece ei reprezintă pe ce care le dau votul, răspund preocupărilor acestora și le apără interesele (a se vedea Corneliu Bârsan, Convenția Europeană a drepturilor omului, Comentată și adnotată, vol. I, pag. 750, pct. 66). Îngerința în limitele libertății de exprimare a unei persoane aflate în funcție de demnitate publică impune o aplicare strictă din partea statului.

Una din principalele caracteristici ale democrației constă în posibilitatea pe care ea o oferă de a rezolva prin dialog, fără a se recurge la violență, problemele pe care le are de soluționat un stat, **chiar și atunci când acestea sunt extrem de dificile sau stânjenitoare, iar democrația se "hrănește" din libertatea de exprimare**". (ibidem, pct. 66). Marginea de apreciere a statelor este semnificativ redusă (îngustă) atunci când autorul declarației este un politician, persoană în funcție de demnitate publică.

Totuși, este esențial pentru politicieni ca atunci când se exprimă în public să evite comentarii care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței (Ferret v. Belgium (no. 1561/07 din 16 iul. 2009).

Proportionalitatea măsurii adoptate de opinia majoritară în raport cu scopul urmărit

Declarația părții reclamate a generat o dezbatere publică, o serie de reacții de condamnare și delimitare publică față de afirmațiile în cauză din partea actorilor sociali. **Or, tocmai astfel de dezbateri publice contribuie la progresul unei societăți, la demontarea stereotipurilor negative față de o minoritate, desigur cu condiția de a nu exista elemente de incitare la ură și violență.**

Declarația a fost diseminată prin mass-media (televiziuni, presă scrisă, internet) și a stârnit dezbateri controversate, a pus pe agenda publică subiectul referitor la situația minorității romilor în România și Europa.

Soluția adoptată de opinia majoritară nu este proporțională cu scopul urmărit, prevenirea și combaterea stereotipurilor negative la adresa comunităților de romi. În speță, prin ingerința statului în exercițiul libertății de exprimare se limitează posibilitatea pentru viitor, a unei dezbateri publice pe subiectul minorității romilor, proces în cadrul căruia pot fi puse în "lumină,, și "demolate,, credințele și prejudecățile negative față de o minoritate națională.

Concluzii

Faptele sesizate nu depășesc limitele libertății de exprimare. Reclamatul a pus în dezbatere un subiect de interes general, cel al situației cetățenilor români aparținând minorității rome. Acest subiect prezintă un interes major pentru România și Uniunea Europeană. Dezbaterea subiectului și identificarea soluțiilor sunt extrem de dificile și pot fi stânjenitoare.

Chiar dacă reclamatul generalizează de la un caz particular la un grup de persoane, constatăm că această generalizare nu se referă la toți cetățenii români de etnie romă și

nici la toți cetățenii români de etnie română considerați de reclamat ca fiind nomazi. Această generalizare este o stereotipizare negativă care comportă elementele unei prejudecăți. Declarația reprezintă un punct de vedere rezultat dintr-o experiență personală a părții reclamate care nu conține elemente exprese de incitare la ură pe criteriul libertății de conștiință.

Calitatea de președinte al României a părții reclamate este un factor de analiză mai aprofundată a declarației, deoarece persoanele aflate în poziții de demnitate publică au o responsabilitate accentuată în societate, sunt persoane care influențează comportamente, atitudini și constituie modele în societate.

Totuși, o ingerință a statului în această speță, prin constatarea și sancționarea faptei ca fiind o formă de discriminare, deci limitarea libertății de exprimare, ar constitui un exces, o limitare nejustificată, o măsură neproportională în raport cu pericolul social al faptei și cu scopul urmărit. **O ingerință a statului ar fi fost justificată dacă ar fi existat orice element de incitare expresă la ură pe criteriul libertății de conștiință.**

Reiterăm faptul că este esențial pentru demnitari și politicieni ca atunci când se exprimă în public să manifeste o responsabilitate corespunzătoare funcției de demnitate publică pe care o dețin și să evite comentarii care pot răspândii și conduce la creșterea intoleranței.

Constatăm că nu există niciun element de incitare împotriva persoanelor aparținând comunității minorității sexuale, nu suntem în prezența unui **“pericol evident și prezent”** (clear and present danger), existând posibilitatea de reacție publică la adresa declarațiilor părții reclamate iar dezbaterea publică generată a fost în măsură să contracareze pozițiile publice ale reclamatului.

Pentru considerentele de mai sus, având în vedere **obiectivul urmărit de reclamat, conținutul declarației, contextul în care a avut loc, conținutul declarației, rolul în societate a persoanei, autor al afirmației**, în dezacord cu opinia majoritară, constatăm că în speță „nu este necesară într-o societate democratică” o ingerință în libertatea de exprimare, fapta sesizată nu constituie contravenție potrivit prevederilor art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. 137/2000, republicată.

5.2.7. Prin soluția majoritară, Colegiul director nu urmărește o practică consecventă în analiza limitelor libertății de exprimare. Soluția minoritară are în vedere Hotărârea CNCD nr. 180/2007, menținută de Sentința Civilă nr. 1577/2008 a Curții de Apel București și confirmată ulterior prin decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție (obiectul petiției a fost comparabil cu cel din prezenta plângere, partea reclamată având calitatea de Prim Ministru al României la momentul soluționării petiției), Hotărârea CNCD nr. 170/09.04.2013, menținută prin Sentința Civilă nr. 3001 a Curții de Apel București din 03 octombrie 2013.

- Motivarea opiniei separate redactată de Asztalos Csaba Ferenc

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20. alin.2, din O.G.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, **cu 6 voturi pentru și 2 împotriva ale membrilor prezenți la sedință,**

**COLEGIUL DIRECTOR
HOTĂRĂȘTE:**

1. Afirmațiile președintelui Traian Băsescu, conform cărora romii nomazi nu vor să muncească și trăiesc în mod tradițional din furt, reprezintă discriminare și încalcă dreptul la demnitate conform art. 2 alin. 1 și art 15 al O.G. nr. 137/2000;
2. Aplicarea amenzii contravenționale în valoare de 600 lei, potrivit art.2 alin.11 și art. 26 alin.1 din O.G. nr. 137/2000 coroborat cu art. 5 din O.G. nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare;
3. O copie a hotărârii va fi transmisă părților

VI. Modalitatea de plată a amenzii

Amenda se va achita la Direcția de Impozite și Taxe a municipiului București, conform OG nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor. Contravenientul este obligat să trimită dovada plății amenzii către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (cu specificarea numărului de dosar).

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, potrivit **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare, republicata și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului director prezenți la ședință

Asztalos Csaba Ferenc – Membru

Cazacul Ioana – Membru

Bertzi Theodora – Membru

Haller Istvan – Membru

Lazăr Maria – Membru

Panfile Anamaria - Membru

Stanciu Claudia Sorina - Membru

Vasile Alexandru Vasile - Membru

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal de 15 zile, potrivit **OG 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii 554/2004 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.